

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 41-42 (2005)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 41-42 (2005)

Τα όρια δικαιοδοσίας Βενετών και Οθωμανών στο στόμιο του Αμβρακικού κόλπου σύμφωνα με αναφορά του Βενετού μηχανικού Santo Semitecolo στα 1729

Ελευθέριος Λ. Βέτσιος

doi: [10.12681/prch.28955](https://doi.org/10.12681/prch.28955)

Copyright © 2022, Ελευθέριος Λ. Βέτσιος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βέτσιος Ε. Λ. (2022). Τα όρια δικαιοδοσίας Βενετών και Οθωμανών στο στόμιο του Αμβρακικού κόλπου σύμφωνα με αναφορά του Βενετού μηχανικού Santo Semitecolo στα 1729. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (41-42), 45-50. <https://doi.org/10.12681/prch.28955>

Τα όρια δικαιοδοσίας Βενετών και Οθωμανών
στο στόμιο του Αμβρακικού κόλπου
σύμφωνα με αναφορά του Βενετού μηχανικού
Santo Semitecolo στα 1729

Ελευθερίου Α. Βέτσιου
Φιλολόγου-Ιστορικού

Ο τελευταίος πόλεμος μεταξύ της Βενετίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας άρχισε το Δεκέμβριο του 1714 και τελείωσε τον Ιούλιο του 1718 με την υπογραφή της συνθήκης του Passarowitz (ή Pozarevac). Η συνθήκη αυτή περιλάμβανε είκοσι έξι άρθρα, από τα οποία τα τέσσερα πρώτα καθόρισαν τα σύνορα μεταξύ των δύο κρατών. Σύμφωνα με το άρθρο 4 της συνθήκης, που αναφερόταν στις βενετικές κτήσεις της βορειοδυτικής ακτής της ελληνικής χερσονήσου, «τα φρούρια του Βουθρωτού, Πρέβεζας και Βόνιτσας, που βρίσκονται στις ακτές της Άσπρης θάλασσας, και που είναι υπό την κατοχή της Δημοκρατίας της Βενετίας σύμφωνα με την αρχή του *Uti possedetis*, θα εξακολουθήσουν να παραμένουν υπό την κατοχή της ίδιας Δημοκρατίας, και σε καθένα από τα μέρη να καθορισθεί ευθέως και δικαίως από τους επιτρόπους που έχουν διορισθεί για να χαράξουν τα σύνορα μεταξύ των δύο χωρών, έδαφος καλυπτόμενο σε μία ώρα πορείας, οριοθετημένο με την εγκατάσταση σημάτων και ορίων»¹. Το άρθρο 4 αλλά και το άρθρο 5 της συνθήκης, που αναφέρονταν στο διορισμό κοινής επιτροπής από τα δύο κράτη για τη χάραξη των συνόρων², άφησαν ανοικτό το θέμα της κυριαρχίας του Αμβρακικού κόλπου, με συνέπεια να δημιουργούνται συνέχεια προστριβές, εντάσεις και αμφισβητήσεις μεταξύ Βενετών και Οθωμανών, για τον έλεγχο του διαύλου και γενικότερα των υδάτων του κόλπου, σε όλη τη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα. Η διαφωνία και οι προστριβές ξεκινούσαν από το ποιος είχε τον έλεγχο της εισόδου του Αμβρακικού κόλπου. Οι Βενετοί θεωρούσαν ότι η είσοδος του Αμβρακικού κόλ-

1 Βλ. Δ. Χατζόπουλος, *Ο τελευταίος Βενετο-Οθωμανικός πόλεμος 1714-1718*, Αθήνα 2002 (Μετάφραση από τη γαλλική του πρωτοτύπου με τίτλο: *La dernière guerre entre la République de Venise et l'Empire Ottoman 1714-1718*, Montréal, Centre d'Études Helleniques - Collège Dawson, 1999), σ. 459.

2 Βλ. Δ. Χατζόπουλος, *ό.π.*, σσ. 459-460.

που ήταν υπό τον έλεγχο τους, καθώς η θαλάσσια περιοχή μεταξύ του φρουρίου της Πρέβεζας³ και της απέναντι στεριάς (περιοχή που ονομαζόταν Punta), στον σημερινό νομό Αιτωλοακαρνανίας, εντασσόταν στο άρθρο 4 της συνθήκης του Passarowitz που ανέφερε ότι οι Βενετοί είχαν δικαίωμα για κατοχή εδάφους που κάλυπτε μίαν ώρα πορείας γύρω από το φρούριο της Πρέβεζας. Επομένως κάθε πλοίο που περνούσε από το διάυλο της Πρέβεζας όφειλε να καταβάλλει τους ανάλογους δασμούς στους Βενετούς, καθώς αυτοί ήταν οι κύριοι του διαύλου. Από την άλλη μεριά οι Τούρκοι θεωρούσαν ότι το άρθρο 4 της συνθήκης έκανε λόγο για δικαίωμα βενετικής κτήσης μόνο επί στεριάς, που καλυπτόταν σε μίαν ώρα πορείας γύρω από το φρούριο της Πρέβεζας⁴, και όχι επί θαλάσσης. Έτσι θεωρούσαν την απέναντι από το φρούριο της Πρέβεζας χερσαία περιοχή της Punta οθωμανική κτήση και παράλληλα ήγειραν και αυτοί δικαιώματα για τον έλεγχο της εισόδου του Αμβρακικού κόλπου⁵. Οι Βενετοί δεν έφεραν αντιρρήσεις για την κυριαρχία της περιοχής της Punta από τους Τούρκους⁶, αλλά ο έλεγχος της εισόδου και γενικότερα της θαλάσσιας περιοχής του Αμβρακικού κόλπου αποτέλεσε ένα πρόβλημα στις σχέσεις των δύο κρατών που δεν επιλύθηκε με αποτελεσματικό τρόπο καθ' όλη τη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα, παρά τις προσπάθειες που έγιναν κατά περιόδους για τη διευθέτησή του.

Στο Archivio di Stato di Venezia (σειρά Senato, Dispacci Ambasciatori Costantinopoli, filza 241, Copia No 3 με χρονική ένδειξη Πρέβεζα 9 Νοεμβρίου 1729, φύλλα 469^r-470^r, συνημμένη στο No 201 έγγραφο του κώδικα) υπάρχει αναφορά του Βενετού μηχανικού Santo Semitecolo που στάλθηκε στα 1729 στον γενικό προβλεπτή της θάλασσας Marc'Antonio Diedo. Στην αναφορά του Santo Semitecolo γίνεται λόγος ότι τα όρια δικαιοδοσίας των Βενετών και των Τούρκων στο στόμιο του

3 Για τις οχυρώσεις στην περιοχή της Πρέβεζας βλ. Γ. Βελένης, «Οι οχυρώσεις της Πρέβεζας και της ευρύτερης περιοχής», *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, τεύχη 25 (Ιανουάριος-Ιούνιος 1991), σσ. 5-30 και 33 (Ιανουάριος-Ιούνιος 1996), σσ. 13-22.

4 «Τα σύνορα μεταξύ Τουρκίας και της Βενετικής κτήσης της Πρέβεζας άρχιζαν από το ιχθυοτροφείο Μάζωμα, ακολουθούσαν στην περιοχή του ασυρμάτου του ΟΤΕ τα ρωμαϊκά τείχη, έφταναν στη θέση του καπετάν Δήμου, που είναι στο κέντρο της συνοριακής γραμμής και από εκεί συνέχιζαν από τα Φισκούρια στο Ιόνιο. Από το μικρό, τότε, οικισμό της Πρέβεζας, που περιοριζόταν στο τρίγωνο: σημερινό Μητροπολιτικό Μέγαρο, Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου και κάστρο της Μπούκας (εκεί που τώρα είναι οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις), η απόσταση με τα πόδια είναι μία ώρα». Βλ. Γ. Μουστακίης, *Τα Πρεβεζάνικα*, Πρέβεζα 2002, σ. 13.

5 Βλ. περισσότερα Ε. Βέτσιος, *Η οικονομική παρουσία των Βενετών στην περιοχή της Άρτας κατά τον 18^ο αιώνα*, (αν. διδ. διατρ.), στο κεφάλαιο «Η οθωμανική πολιτική και διοικητική οργάνωση στην περιοχή της Άρτας».

6 A.S.V., Senato, Dispacci Ambasciatori Costantinopoli, f. 241, No 201, Πέραν Κωνσταντινούπολης 9 Απριλίου 1796, φύλλο 458^r.

Αμβρακικού κόλπου είναι ασαφή⁷, ενώ παράλληλα δηλώνεται και η πορεία που ακολουθούσαν τα πλοία όταν εισέρχονταν στο δίαυλο για να περάσουν στον Αμβρακικό κόλπο. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληγε ο Santo Semitecolo είναι ότι τα πλοία, όταν εισέρχονταν ή εξέρχονταν από τον Αμβρακικό κόλπο, διάνυαν το μεγαλύτερο μέρος της πορείας τους κοντά στις βενετικές ακτές παρά στις οθωμανικές, γεγονός που παρείχε το δικαίωμα στους Βενετούς για επιβολή δασμών.

Παρακάτω δημοσιεύεται ολόκληρο το αρχειακό έγγραφο σε διπλωματική μεταγραφή, με μόνη παρέμβαση την αποκατάσταση της στίξης, όπου μπορούσε να υπάρξει σύγχυση κατά την ανάγνωση. Μικρές επεμβάσεις έγιναν και στα κεφαλαία. Οι συντομογραφίες αναπτύχθηκαν σε ορθή γραφή και τοποθετήθηκαν σε παρένθεση. Όπου υπήρχε αλλαγή φύλλου τοποθετήθηκε διπλή κάθετη γραμμή και σε παρένθεση ο αριθμός του φύλλου. Τέλος ακολουθεί η ελεύθερη απόδοση του εγγράφου στα ελληνικά.

Το έγγραφο

«(f. 469^r) Copia

Inserta n(umer)o 3 in disp(acci)o n(umer)o 201

Informazione del ten(en)te col(onnel)lo ingegner Semitecolo all' Ill(ustrissi)mo et Ecc(ellentissi)mo Sig(no)r Prov(vedito)r Gen(era)l da Mar segnata da Prevesa li 9 Nov(embr)e 1729 s(tile) n(uovo).

In pronta rassegnazione all' ossequiato comando di V(ostra) E(ccellenz)a presi per mano il disegno della confinazione di Prevesa ove io umilis(simo) Santo Semitecolo, ten(en)te Col(onnel)lo ing(egne)r abbi anco l' onore di esser presente et impiegato nel tempo dell' Ecc(ellentisi)mo Si(gno)r Prov(vedito)r Gen(era)l dell' Isole K(avalie)r Loredan per la posizione dei termini e divisione del n(ost)ro confine da quello ottomano. Non so ne vedo dai limiti già espressi per la circonferenza della nostra stabilita linea che sia stato fatto allora menzione alcuna riguardo alla bocca del golfo dell' Arta, che quasi all' origine e in una sponda del mare di detta bocca si vede situata questa fortezza; onde sulle particolarità dell' entrare e sortire dal golfo medesimo toccante alli punti espressi nel firmano o sia comandamento segnato primo di Ap(ri)le dell' anno 1720, come degna l' Ecc(ellen)za V(ost)ra incaricarmi devo con profonda som(m)issione dire quanto segue.

7 Πρβ. A.S.V., Senato, Dispacci Ambasciatori Costantinopoli, f. 241, No 201, Πέραν Κωνσταντινούπολης 9 Απριλίου 1796, όπου αναφέρονται: «Anche nella informazione estesa nel 1729 dal tenente colonnello ingegnere Semitecolo al numero 3 sullo stesso argomento, dichiara egli che non sa ne vede dai limiti già espressi per la circonferenza della nostra stabilita linea che sia stata in allora menzione alcuna riguardo alla bocca del golfo dell' Arta».

Che gle rapp(rese)ntazioni fatte alla Porta, come appar dal firmano una parte della bocca della fortezza di Prevesa resta in potere della Ser(enissi)ma Rep(ubbli)ca e che in fazza di questa per levante vi esistono le terre del G(rande) S(ignore) rimaste dopo la discussione dei confini nominata Punda; e che pure verso la stessa sino le acque del mare più profonde da quelle verso Prevesa, onde li bastimenti vengono di passare più appreso la Punda // (f.469^v) - Stato Ottomano, che a Prevesa stato Veneto.

Dirò umilmente in vere rapp(rese)n(tazio)ni e giusti termini che prima Prevesa si vede situata vicino ma però entro della sunominata bocca e in fazza a questa per sirocco levante esistono le sudette tenza di terre (ottomane) nominate Punda, divise dal mare e dalla natura nella distanza di 350 a 400 passi geometrici dalle n(ost)re terre, che con queste viene a formarsi il porto, o sia canale e non bocca di Prevesa, cui somministra l' ingresso nel golfo, mentre la vera bocca consiste nell' entrare come è di fatto per ponente garbino da 400 passi circa proma del giunger al Pozzo, a sito nominato Meemet Effendi, che sono le terre del Principe e all' incontro di esse esiste il promontorio Scalli, sito e terre dell' Ottomano, da dove si estende per maistro le seccagne e scagni e bassifondi, tutto sotto le acque del mare per la distanza di 600 passi geometrici incirca, onde tra il capo di dette seccagne, e le pub(lich)e terre sunominate resta il Ghebbo come si vede formato dalla natura, che serve per entrare li bastimenti, li quali per lungo tratto ancora dopo imboccati sono tenuti costeggiare le terre del Principe, stante il basso fondo, e seccagne, che sono della parte dell' Ottomano, ma possa proseguendo il Ghebbo per entrare in porto, o sia in golfo, che fatto ordinariamente dalla natura non in retta, ma in // (f. 470^r) obliqua linea prima del giunger la vecchia e distretta Prevesa, ma in pochissima distanza accostandosi alle terre dell' Ottomano. Ma poi proseguendo il bastimento ha sempre li fondi sufficienti più accostandosi verso Prevesa, che verso le terre ottom(ane). Anzi nel sito verso Punda più ancora si tengono da queste li bastimenti lontani, e si accostano alla parte spettante al Principe per la lunghissima lingua di basso fondo, che la detta Punda trassi nel canale. Onde concludo che il più profondo per imboccare, e sboccare è più vicino con molta differenza allo stato Veneto che a quello Ottomano e di essere quanto fu rappresentato alla Porta tutto opposto dalla verità, e per conseguenza, che il sito, che somministra l' entrata, et uscita nel golfo della bocca di Prevesa appartiene alla Serenissima Repub(li)ca e non al Dominio Ottomano, come la Sublime Virtù dell' Ecc(ellen)za Vostra dal fatto ben saprà distinguere. E con profondissimo rispetto le baccio la porpora.

Prevesa li 9 Novembre 1729 s(tile) n(uovo)».

Ελεύθερη απόδοση στα ελληνικά

«Συνημμένο αντίγραφο Νο 3 στο έγγραφο Νο 201

Αναφορά από τον συνταγματάρχη μηχανικό Semitecolo στον ενδοξότατο και εξοχότατο κύριο γενικό προβλεπτή της θάλασσας, σταλμένη από την Πρέβεζα με χρονική ένδειξη 9 Νοεμβρίου 1729 νέο έτος

Ανταποκρινόμενος άμεσα στη σεβαστή διαταγή της εξοχότητάς σας, πήρα στα χέρια μου το σχέδιο χάραξης των συνόρων της Πρέβεζας, στο οποίο εγώ ο ταπεινότατος Σάντο Σεμιτέκολο, αντισυνταγματάρχης μηχανικός, είχα την τιμή να απασχοληθώ για τον καθορισμό των ορίων και τη χάραξη των συνόρων μας με τους Οθωμανούς, την περίοδο που γενικός προβλεπτής των νήσων ήταν ο ιππότης Λορεντάν. Δεν γνωρίζω ούτε παρατηρώ από την περίμετρο της σταθερής γραμμής των συνόρων να είχε γίνει αναφορά (για όρια δικαιοδοσίας) στο στόμιο του κόλπου της Άρτας, όπου στην αρχή και πάνω σε μια (χερσαία) προεξοχή στη θάλασσα βρίσκεται αυτό το φρούριο (της Πρέβεζας). Επομένως όσον αφορά την εκκρεμότητα (των ορίων) στην είσοδο και έξοδο από τον κόλπο και τα σημεία που αναφέρονται στο φερμάνι ή διάταγμα με χρονική ένδειξη 1 Απριλίου 1720, και όπως αρμόζει στην εξοχότητά σας που μου ανέθεσε την υπόθεση αυτή, έχω την υποχρέωση να τονίσω τα ακόλουθα: δηλαδή ότι σύμφωνα με τις παραστάσεις που έγιναν στην Πύλη, όπως φαίνεται στο φερμάνι, ένα μέρος του στομίου που υπάγεται στο φρούριο της Πρέβεζας παραμένει στην κυριότητα της Γαληνότατης Δημοκρατίας. Ανατολικά απέναντι (από το φρούριο της Πρέβεζας) υπάρχουν εδάφη του σουλτάνου που παρέμειναν στην κυριότητά του μετά την χάραξη των συνόρων και η περιοχή αυτή ονομάστηκε Punta. Από την πλευρά της περιοχής Punta (στην αρχή) τα ύδατα της θάλασσας είναι βαθύτερα από τα ύδατα που βρίσκονται προς την πλευρά της Πρέβεζας. Επομένως τα πλοία περνούν κοντά από την Punta, που ανήκει στην κυριαρχία του οθωμανικού κράτους και όχι από την Πρέβεζα που ανήκει στην κυριαρχία του βενετικού κράτους.

Λέγω ταπεινά με ειλικρίνεια και ακρίβεια ότι η Πρέβεζα βρίσκεται κοντά, αλλά μέσα στο προαναφερθέν στόμιο (του κόλπου) και τα οθωμανικά εδάφη βρίσκονται νοτιοανατολικά της. Η οθωμανική περιοχή της Punta βρίσκεται σε απόσταση 350 ή 400 γεωμετρικών βημάτων από τα βενετικά εδάφη της Πρέβεζας. Τα δύο χερσαία άκρα (περιοχές Punta και Πρέβεζας) σχηματίζουν ένα κανάλι που ορίζουν την είσοδο του κόλπου και όχι το στόμιο της Πρέβεζας. Το στόμιο της Πρέβεζας αρχίζει 400 βήματα νοτιοδυτικά, πριν περίπου φτάσει κανείς στη θέση Pozzo (πηγάδι) και στην τοποθεσία που ονομάζεται Μεχμέτ Εφέντη

και τα οποία είναι εδάφη της Βενετίας. Απέναντι βρίσκεται η οθωμανική προεξοχή Scalli, από όπου αρχίζουν προς τα βορειοδυτικά οι βράχοι και οι ξέρες. Οι βράχοι και οι ξέρες βρίσκονται κάτω από το νερό για έκταση περίπου 600 γεωμετρικών βημάτων. Επομένως μεταξύ της αρχής των υφάλων και των δικών μας εδαφών υπάρχει ένα στενό πέρασμα θάλασσας, όπως διαμορφώνεται από τη φύση. Από αυτό το πέρασμα περνούν τα πλοία, τα οποία για μεγάλη απόσταση είναι υποχρεωμένα να πλέουν κοντά στις ακτές του πρίγκιπά μας, επειδή τα ύδατα από την οθωμανική πλευρά είναι ρηχά και γεμάτα υφάλους. Αλλά μετά, καθώς τα πλοία εισέρχονται για να ελλιμενιστούν (στην Πρέβεζα) ή να περάσουν στον Αμβρακικό κόλπο μέσα στο κανάλι, το οποίο από τη φύση του βρίσκεται σε τεθλασμένη και όχι σε ευθεία γραμμή, προτού φτάσουν στην παλαιά Πρέβεζα για σύντομο χρονικό διάστημα πλέουν κοντά στις οθωμανικές ακτές. Έπειτα όμως, επειδή τα ύδατα για τα πλοία είναι πιο βαθιά από την πλευρά της Πρέβεζας, αυτά πλέουν κοντά στην Πρέβεζα παρά κοντά στα οθωμανικά εδάφη. Έτσι τα πλοία πλέουν μακριά από το χερσαίο άκρο της Punta και πλέον κοντά στα δικά μας μέρη, επειδή η πορεία από την Punta μέσα στο κανάλι είναι μια μακρά διαδρομή αβαθών υδάτων. Καταλήγω, λοιπόν, ότι το σημείο με τα πιο βαθιά ύδατα για να εισέλθει ή να εξέλθει ένα πλοίο από τον κόλπο είναι πιο κοντά στα βενετικά εδάφη παρά στα οθωμανικά και ότι όσα αναφέρθηκαν από την Πύλη είναι αντίθετα προς την αλήθεια. Επομένως το σημείο από το οποίο γίνεται η είσοδος και η έξοδος των πλοίων από τον κόλπο διαμέσου του στομίου ανήκει στην Γαληνότητα Δημοκρατία και όχι στο οθωμανικό κράτος. Αυτό το γεγονός η υψηλότερη διάνοια της εξοχότητάς σας μπορεί εύκολα να διαπιστώσει. Με βαθύτατο σεβασμό φιλώ την πορφύρα.

Πρέβεζα 9 Νοεμβρίου 1729 νέο έτος».